

Bestemming in balans: aan de slag

Even voorstellen: Diana Korteweg Maris

Samenwerking van 3 hogescholen

- Onderzoek naar bestemmingen
- Project: Waardevol Toerisme is werken aan balans
- Project: Bestemming in Balans Zuid-Holland, in samenwerking met Erasmus UPT, Bureau voor Ruimte en Vrije Tijd en Bureau Buiten

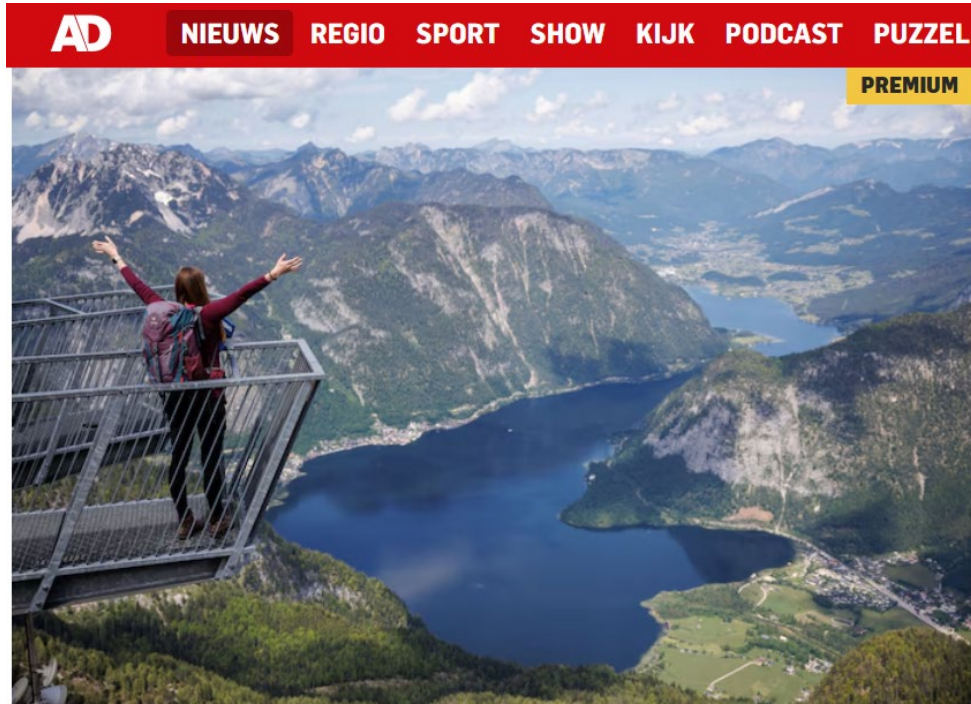

Onderzoeksgroep bij HZ in Vlissingen

- Onderzoek naar toerisme en recreatie in Zeeland
- Dataverzameling mbt vraag en aanbod
- Veel onderzoek naar de impact van toerisme en recreatie op de samenleving en leefomgeving

De relevantie van balans

Waarom balans?

▲ Een vrouw staat met haar wandelrugzak op het uitkijkplatform Vijf Vingers op de Krippenstein, een 2108 meter hoge berg in Oostenrijk. © dpa/picture alliance via Getty I

Alpenlanden kreunen onder massatoerisme en willen met quota en tijdsloten toeristen ontmoedigen

Opnieuw protesten tegen 'buiten controle geraakt' toerisme in Spaanse steden

Door RTL Nieuws · 15 juni 2025 · Aangepast: 16 juni 2025

RTL Nieuws

© ANP

Waarom balans in Nederland?

Waarom balans in Nederland?

Bestemming Nederland - Perspectief 2030

- Toerisme zou moeten bijdragen aan welvaart en welzijn van álle Nederlanders
- Lusten en lasten in balans, de lusten moeten groter zijn dan de lasten

Waardevol Toerisme, de leefomgeving verdient het (Rli)

- Waardevol toerismebeleid richt zich op een optimale balans tussen toeristische druk en de draagkracht van de leefomgeving.

Waar gaat balans over?

Omvang van toerisme

De schaal van toerisme en recreatie.

Impact op omgeving

Positieve en negatieve effecten op economie, maatschappij en omgeving.

Draagkracht van een gebied

Wat kan de regio aan, qua fysieke omgeving en samenleving?

Waar gaat balans over?

Méér dan het tegengaan van zogenaamd 'overtourisme'

Oók relevant voor bestemmingen waar
toerisme & recreatie juist nog potentie hebben

Wanneer is er sprake van balans?

Er is sprake van balans als:

- de potentie van recreatie & toerisme wordt benut;
en
- de positieve effecten in een gebied groter zijn dan de negatieve effecten;
en
- de impact past binnen de draagkracht van een bestemming.

Wie denkt dat je balans
– met voldoende data –
kunt uitrekenen?

Hardnekkige misverstanden over balans

- Balans gaat alleen over overtoerisme
- Balans is een vast omslagpunt
- Meer (of minder) toerisme is automatisch beter
- Met genoeg data kun je balans uitrekenen

Waarom is balans in de praktijk zo lastig?

- Positieve en negatieve effecten bestaan tegelijk
- Lusten en lasten zijn ongelijk verdeeld
- Niet alles is objectief meetbaar
- Bestuurlijke keuzes vragen meer dan alleen cijfers

Balans is...

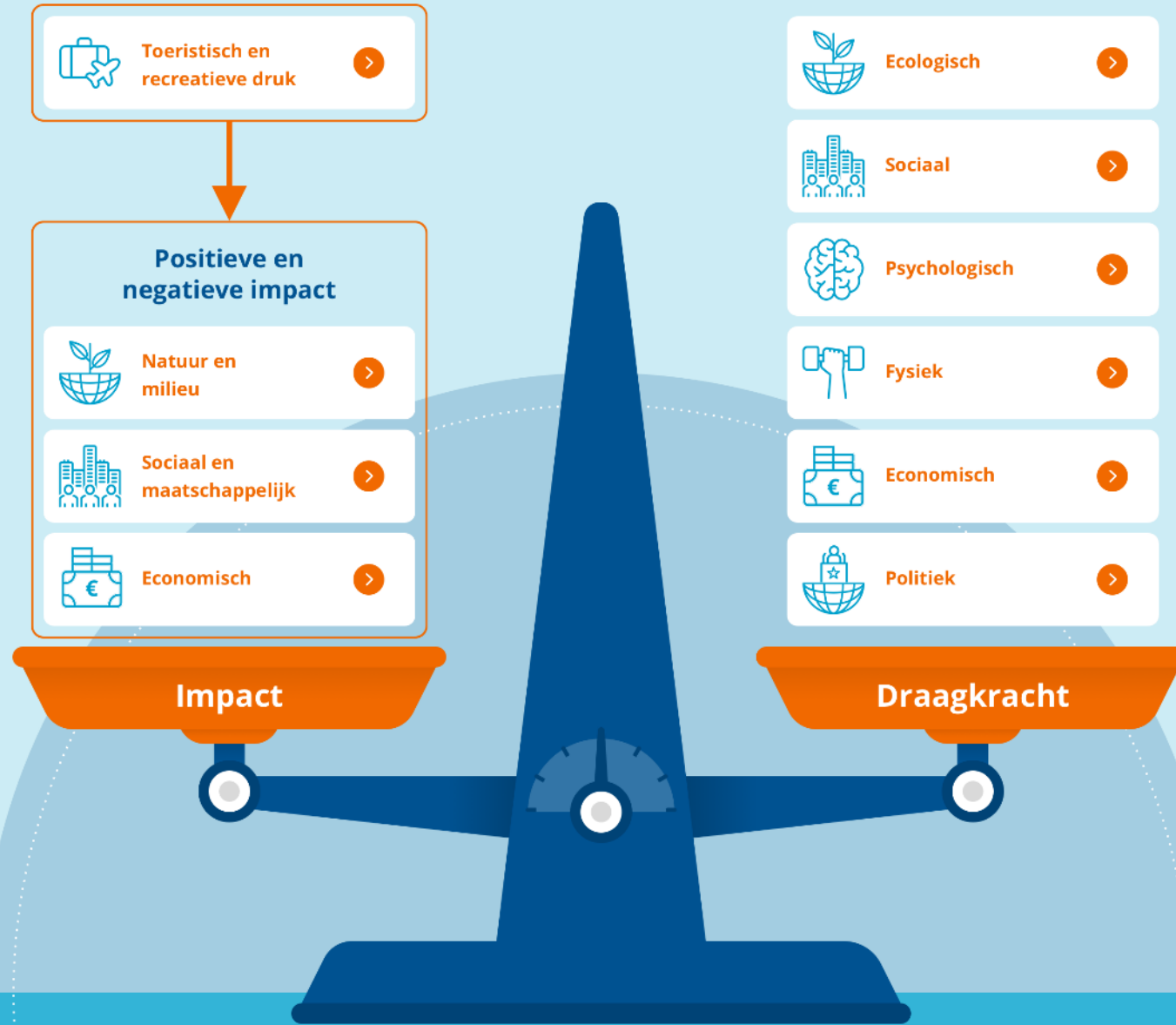
- Deels objectief vast te stellen, maar voornamelijk subjectief
- Een vergelijking van verschillende grootheden
- Complexe afweging van belangen
- Verschillend per bestemming
- Dynamisch, beïnvloed door interne en externe omstandigheden
- De 'heilige graal'?

Balans meetbaar maken

Van denkkader naar toepassing

- Denkkader - NBTC, CELTH en Saxion
- Toepassing Zeeland - HZ Kenniscentrum Kusttoerisme
- Toepassing Zuid-Holland –Erasmus UPT, CELTH, Bureau Buiten en Bureau Ruimte en Vrije Tijd
- Doorontwikkeling Zeeland – HZ Kenniscentrum Kusttoerisme,

Impact versus draagkracht

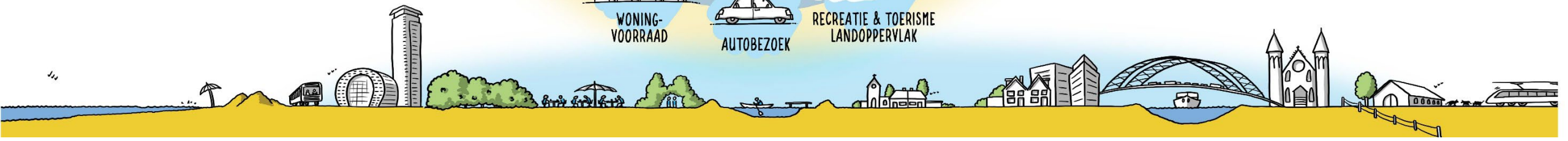
Toepassing Zeeland: beschikbaarheid van data

BESTEMMING in BALANS

HULPMIDDEL OM INZICHT TE VERKRIJGEN EN ZO TE STUREN OP DUURZAME ONTWIKKELING DIE ZOWEL DE REGIO ALS HAAR BEWONERS EN BEZOEKERS TEN GOEDE KOMT ZONDER DE DRAAGKRACHT VAN HET GEBIED TE Overschrijden.

3 1 8 6
2 7 4 5
 KWANTITATIEVE DATA

 KWALITATIEVE DATA

De 22 op dit moment best bruikbare indicatoren voor het meten van balans op bestemmingen in Zeeland

1. Omvang van recreatie & toerisme

Onderwerp	Indicator
1.1 Verbijsbezoek	Aantal toeristische overnachtingen
1.2 Dagbezoek	Aantal dagbezoeken NL, BE, DE (excl. eigen inwoners)
1.3 Vrijtijdsactiviteiten inwoners	Aantal vrijetijdsactiviteiten van eigen inwoners
1.4 Verblijfsaanbod	Aantal eenheden in verblijfsaccommodaties
1.5 Vrijtijdsaanbod	a. Aantal kilometer wandel- en fietsnetwerk b. Aantal dagrecreatievestigingen naar categorie

2. Economie

Onderwerp	Indicator
2.1 Bestedingen	Toeristisch-recreatieve bestedingen in €
2.2 Opbrengsten lokale belastingen	Opbrengsten lokale toerismegerelateerde belastingen in €
2.3 Werkgelegenheid	Aantal banen R&T-sector, in FTE
2.4 Seizoensgebondenheid	Verhouding aantal banen in R&T-sector tussen hoog- en laagseizoen
2.5 Groei tempo banen	Groei van de werkgelegenheid in R&T-sector, t.o.v. andere sectoren
2.6 Inkomsten voor inwoners	% inwoners dat van mening is dat toerisme hen helpt om rekeningen te betalen

3. Maatschappij

Onderwerp	Indicator
3.1 Mening over aantal bezoekers	% inwoners dat het aantal bezoekers precies goed vindt
3.2 Weging voor- en nadelen	% inwoners dat meer voordelen dan nadelen van het toerisme ervaart
3.3 Ervaren overlast van toerisme	% inwoners dat vaak overlast van toerisme ervaart

4. Omgeving

A. Natuur & Milieu

Onderwerp	Indicator
4.1 Emissies	CO2 uitstoot logies & horeca (SBI I)
4.2 Duurzaamheid	Aantal bedrijven met een duurzaamheids-certificaat
4.3 Energie	Energieverbruik logies & horeca (SBI I)

4. Omgeving

B. Fysieke leefomgeving

Onderwerp	Indicator
4.4 Ruimtegebruik	% landoppervlak in gebruik voor R&T-functies
4.5 Kwaliteit openbare ruimte	Gemeentelijke uitgaven aan openbaar groen
4.6 Woningmarkt	a. Aandeel gebouwen met logiesfunctie t.o.v. gebouwen met woonfunctie b. Aantal koopwoningen waar geen bewoners staan ingeschreven

4. Omgeving

C. Voorzieningen

Onderwerp	Indicator
4.7 Bijdrage van toerisme aan winkelaanbod	Aantal detailhandelsvestigingen per 1.000 inwoners
4.8 Bijdrage van toerisme aan horeca-aanbod	Aantal vestigingen van eet- en drinkgelegenheden per 1.000 inwoners

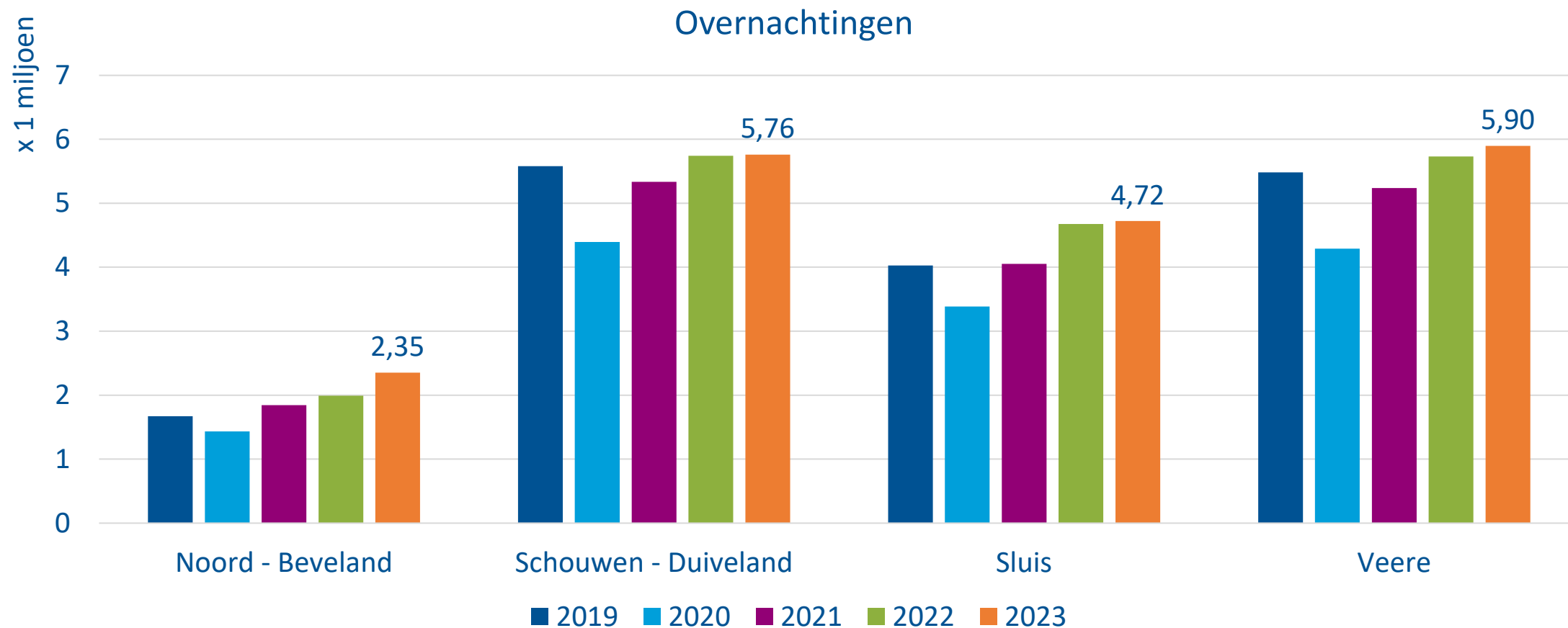
Wat maakt werken met indicatoren lastig?

- Niet alles is goed meetbaar
- Beschikbare data sluit niet altijd aan op beleidsvragen
- Vergelijkbaarheid is vaak beperkt
- De relatie met sturing is niet vanzelfsprekend

Daarom vraagt werken aan balans altijd om meer dan alleen data

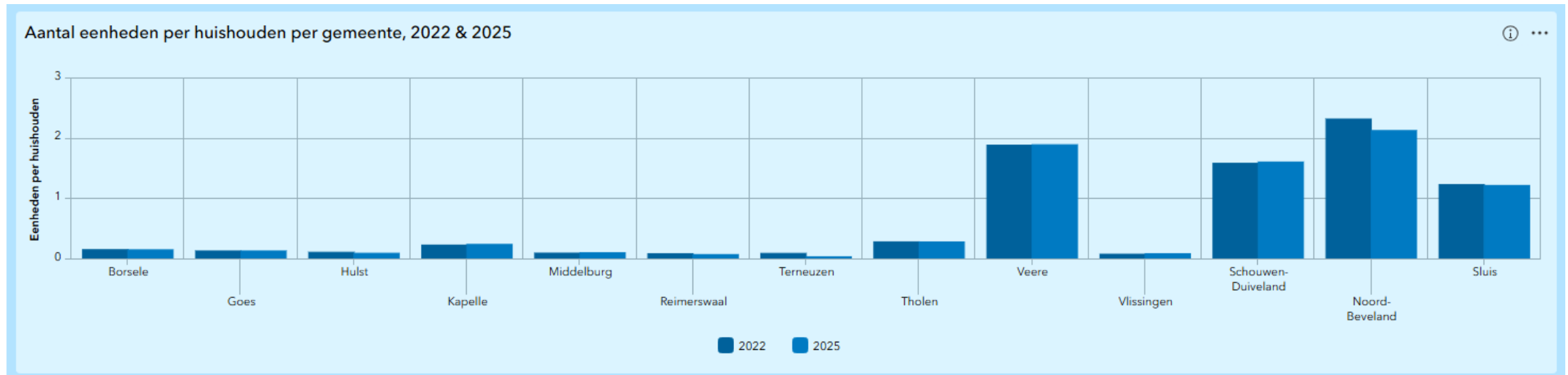
Voorbeelden van data

Voorbeeld: overnachtingen per gemeente zijn te ramen

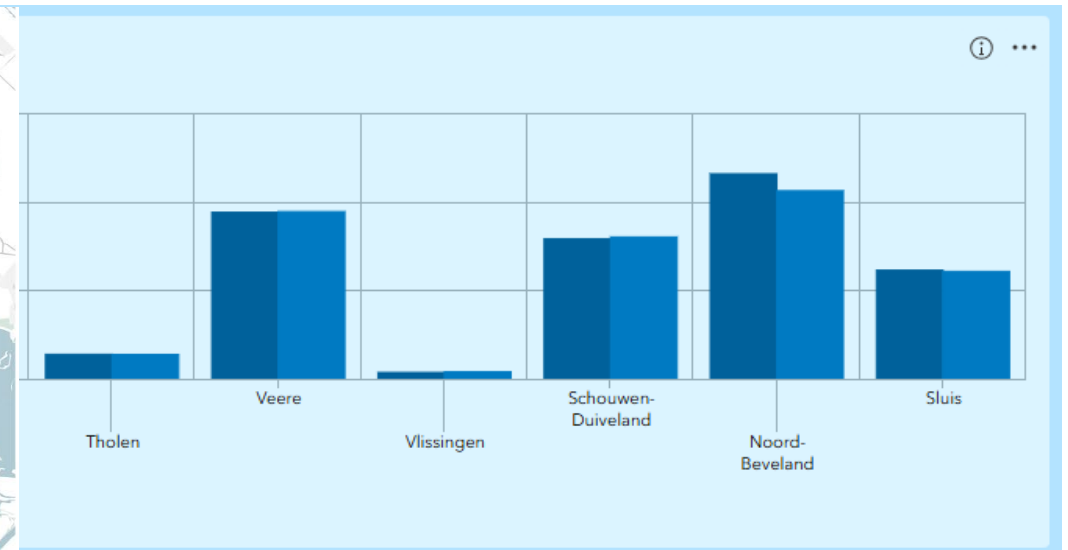
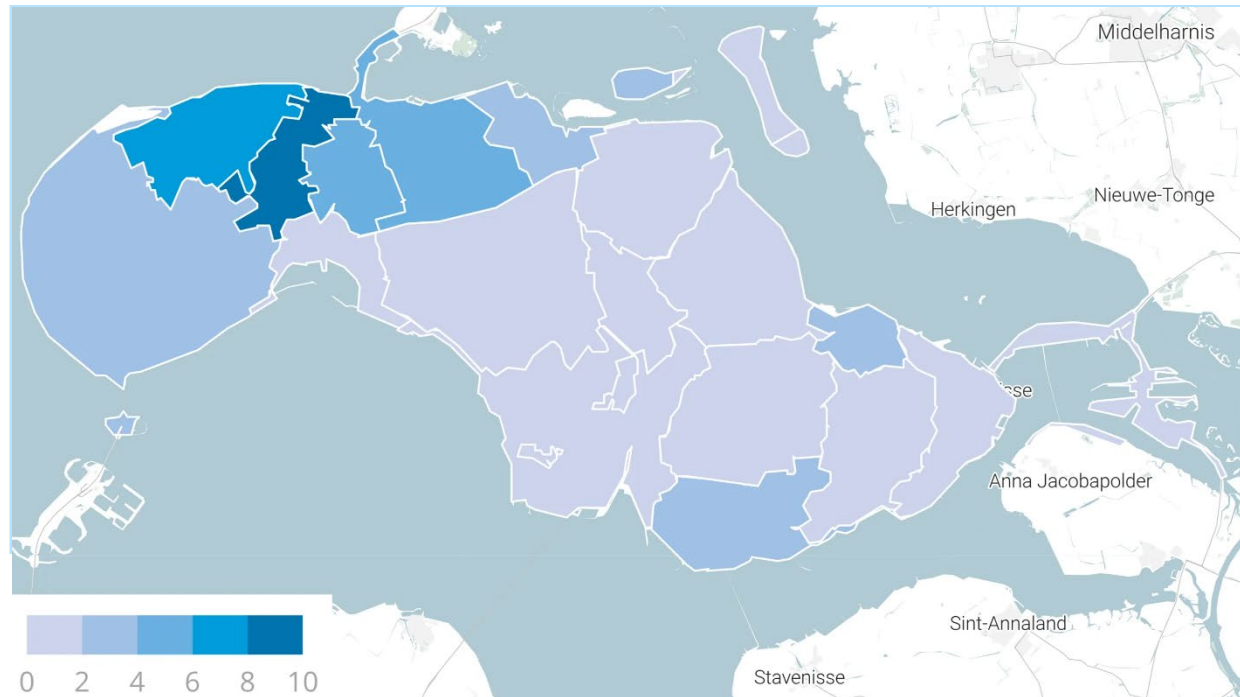
Voorbeeld: logiesaanbod vs draagkracht

- Aantal logieseenheden per gemeente (bron: Landelijke Database Logiesaccommodaties)
- Afzetten tegen aantal huishoudens in je gemeente (bron: CBS)

Voorbeeld: logiesaanbod vs draagkracht

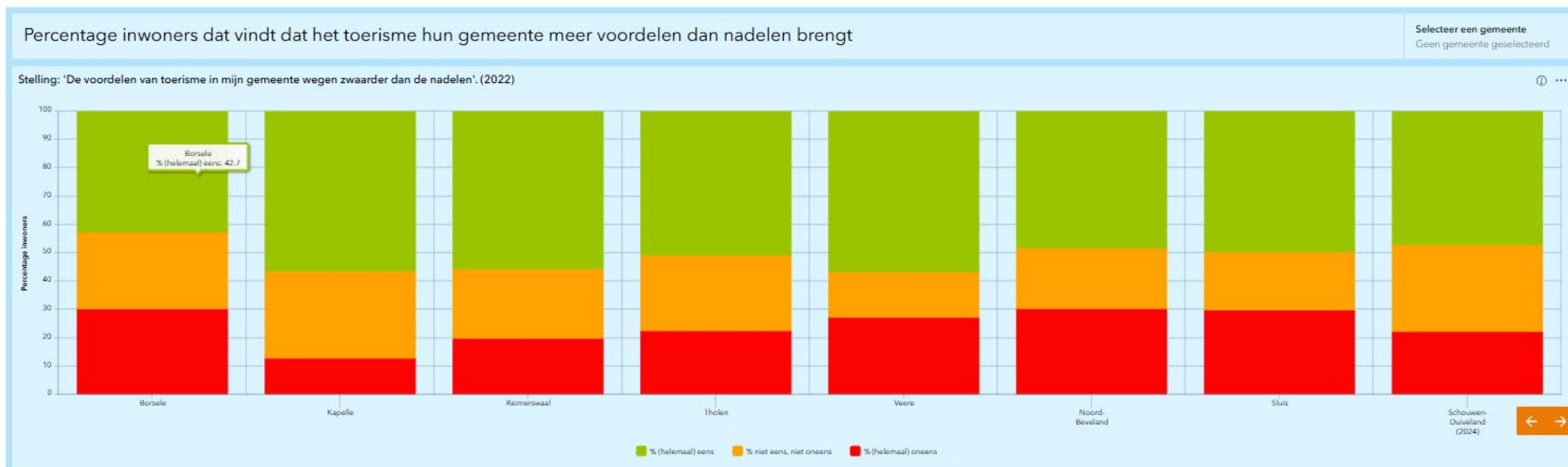
- Aantal logieseenheden per gemeente (bron: Landelijke Database Logiesaccommodaties)
- Afzetten tegen aantal huishoudens in je gemeente (bron: CBS)

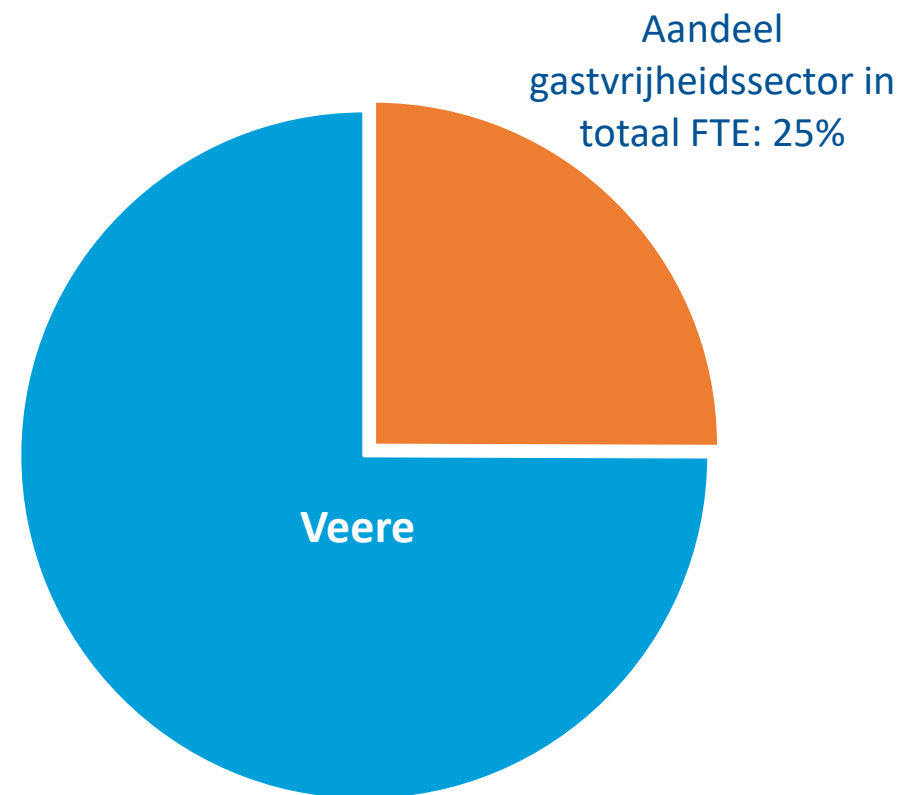
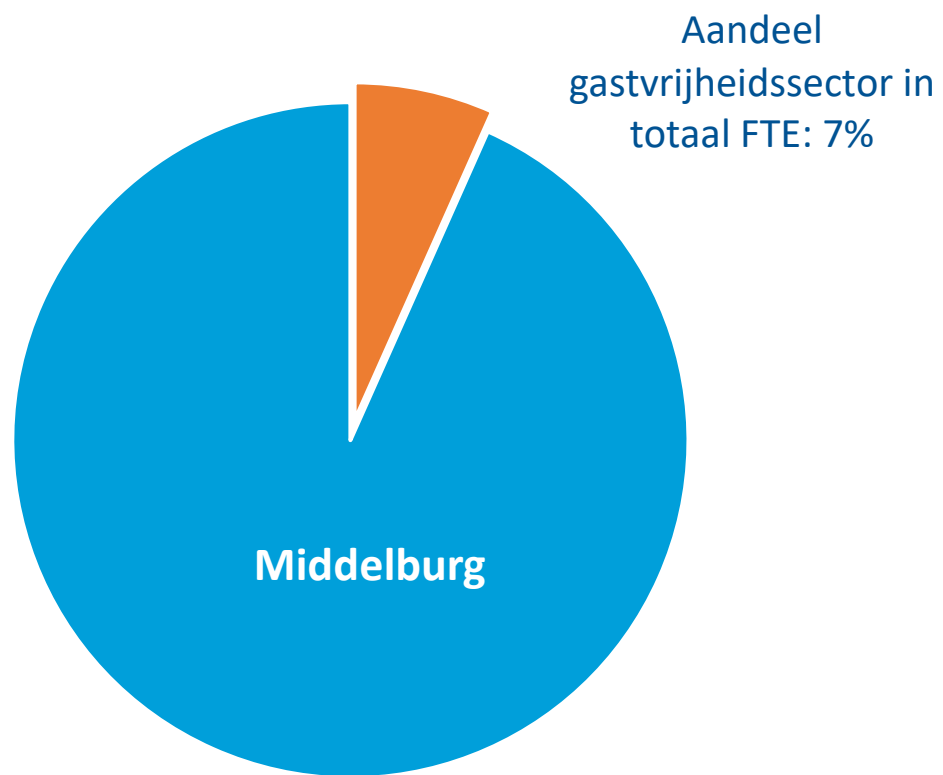
Wat leer je uit dit soort indicatoren?

- Ze maken verschillen zichtbaar tussen bestemmingen
- Ze laten ontwikkeling in de tijd zien
- Ze tonen waar spanning vermoed wordt
- Ze geven nog geen automatisch beleidsantwoord

Voorbeeld: perspectief van inwoners is onmisbaar

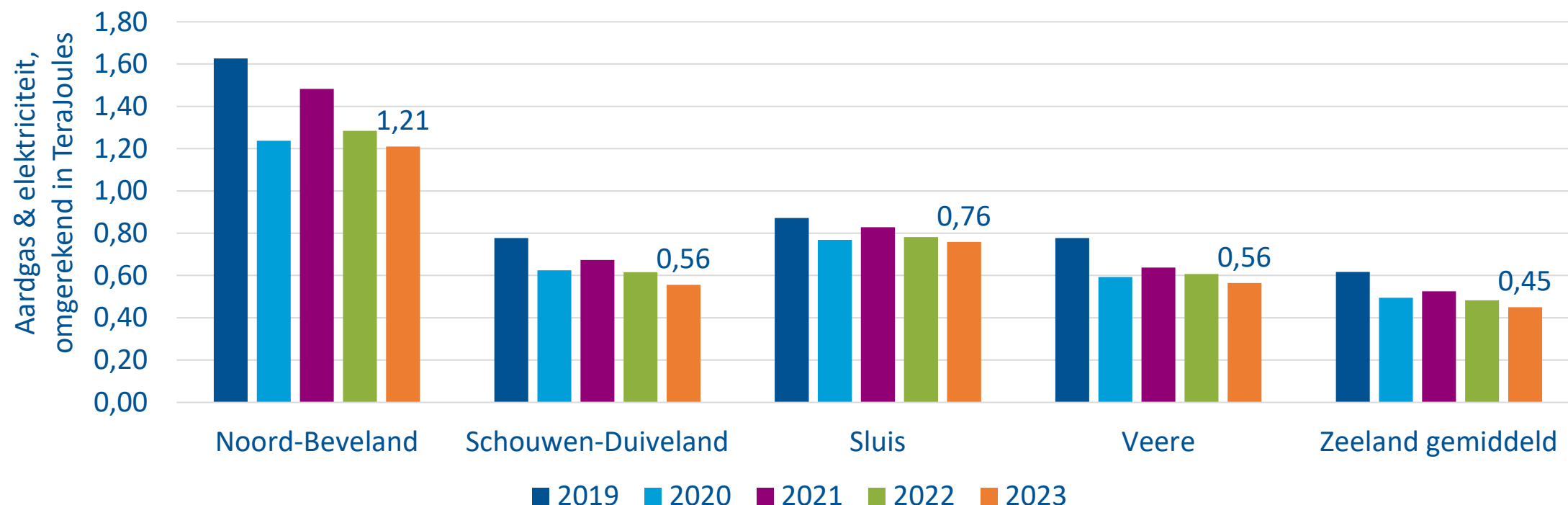

Voorbeeld: aandeel toerisme & recreatie in werkgelegenheid

Voorbeeld: op energieverbruik en uitstoot kun je sturen

Klimaatdruk – energieverbruik sector Logies & horeca

Als je deze data ziet, wat is dan je eerste reactie?

Waar gaat het vaak mis in de interpretatie van data?

- Eén indicator wordt te dominant gemaakt
- Positieve scores maskeren negatieve effecten elders
- Gemiddelden verbergen lokale piekdrukke
- De stap van inzicht naar actie blijft uit

Balans meetbaar maken - in de praktijk

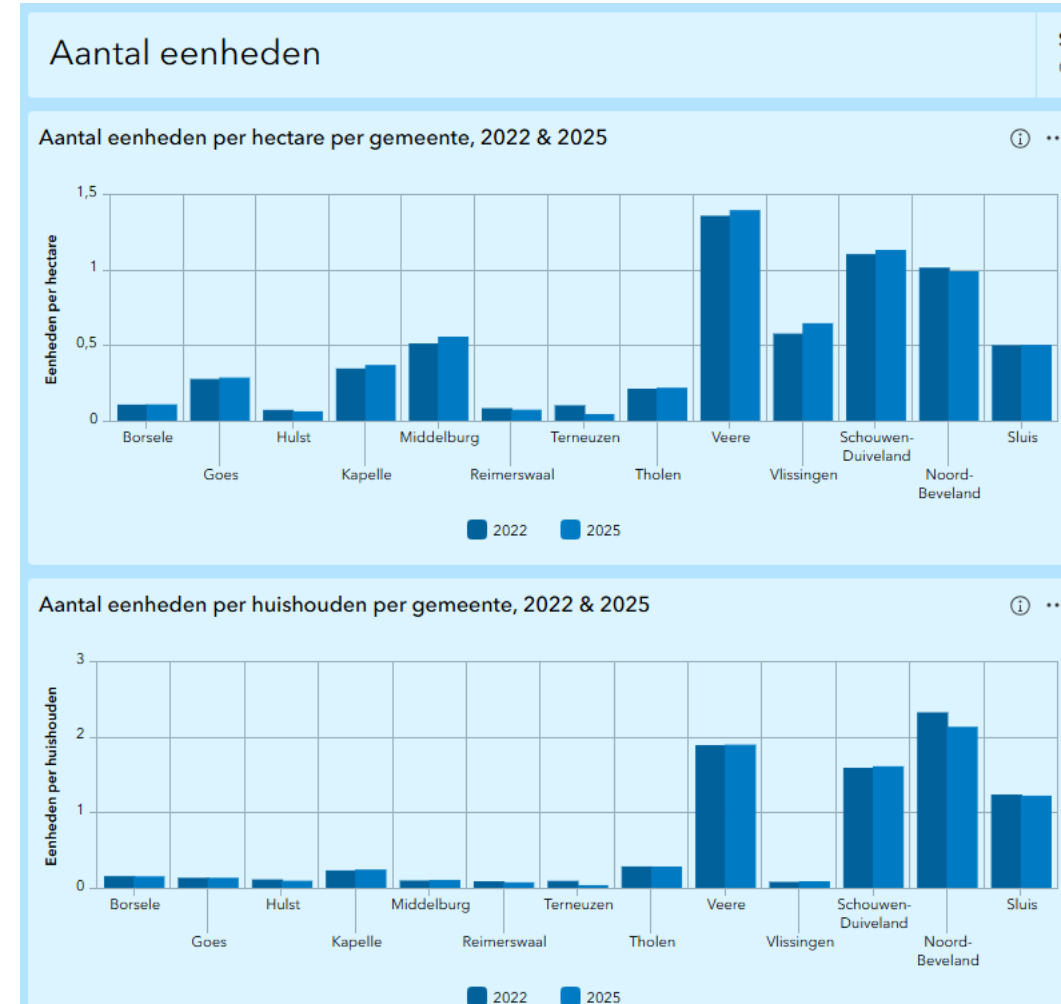
- Data is nog onvolledig, maar beter dan sturen op onderbuikgevoel
- Zoeken naar grenswaarden?
  - Data over tijd maakt ontwikkelingen binnen bestemmingen zichtbaar
  - Data tussen bestemmingen maakt onderlinge vergelijkingen mogelijk
  - Regionale en nationale referentiepunten
- Grote verschillen tussen bestemmingen, maar ook binnen bestemmingen
- Dit is niet te vatten in data, een verdiepingsslag op lokaal niveau is nodig

We proberen balans uit data te halen.

**Wat we eigenlijk moeten doen:
data gebruiken om het gesprek te voeren.**

Van data / dashboard naar duiding

- Een dashboard toont signalen
- Duiding vraagt context
- Context vraagt gesprek
- Gesprek is nodig voor prioriteiten en actie

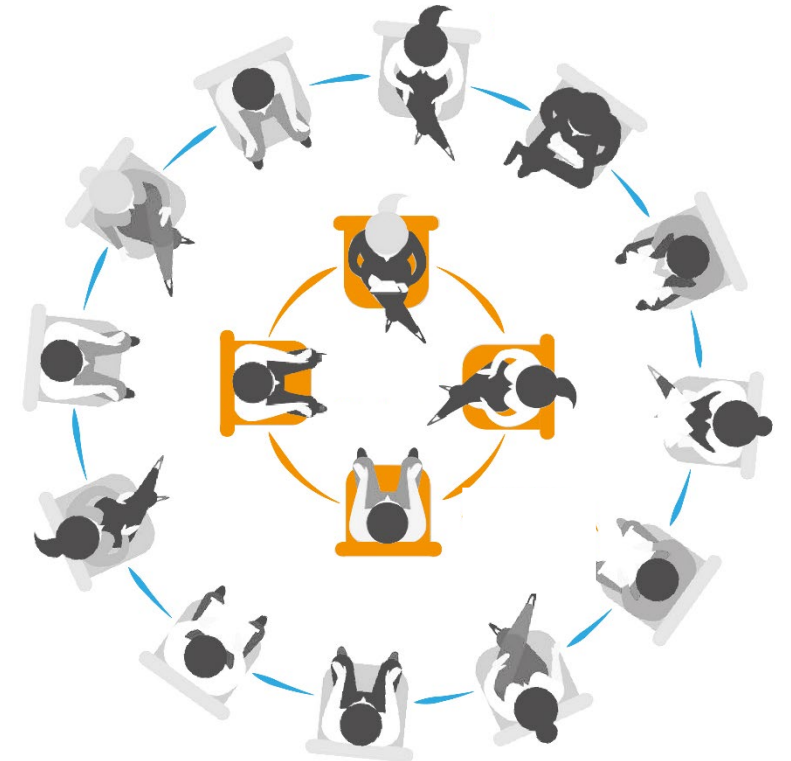
In gesprek: de balanstafel

- Data als vertrekpunt
- Verschillende perspectieven aan tafel
- Gesprek over duiding, niet over data
- Niet iedereen hoeft het eens te zijn

Werkvorm

- Vier thematische gesprekken achter elkaar, in wisselende setting
- Per thema: duiding + gesprek met stakeholders
- Mix van perspectieven: ondernemers, inwoners, beleid, natuur
- Gezamenlijke reflectie: waar zit balans / disbalans?
- Afsluiting: prioriteren van 3–5 concrete acties

Thema 1: Natuur Landschap & Milieu

Wat weten we wél?

Uitstoot

- CO₂ uitstoot sector logies & horeca daalt
- Sluis heeft één na hoogste CO₂ uitstoot per vestiging

Duurzaamheid

- Relatief weinig t&r bedrijven met duurzaamheidscertificaat.

Thema 1 – Natuur, Landschap & Milieu

Ruimtegebruik

- 2% van grondoppervlak in gebruik voor verblijfsrecreatie.
- In andere kustgemeenten is dit minstens

Wat weten we niet?

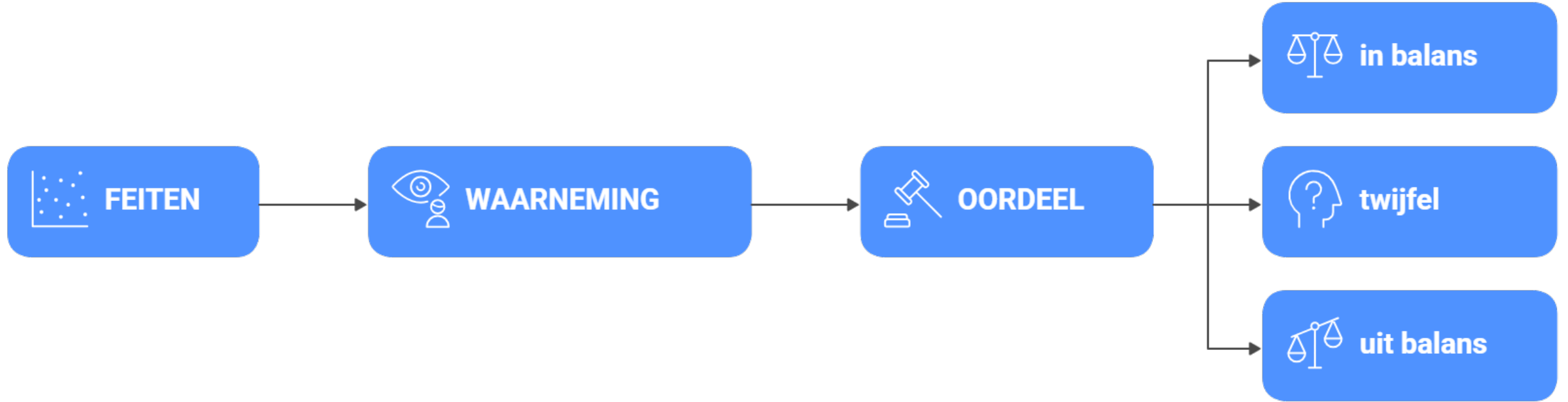
- Grenzen voor natuur, landschap en milieu
- Plekken of momenten met overschrijding draagkracht
- Positieve bijdrage van toerisme en recreatie

Thema 1 – Natuur, Landschap & Milieu

Wat gebeurt er aan tafel?

- Iedereen heeft dezelfde input
- Iedereen hoort dezelfde argumenten en neemt deel aan het gesprek
- Het beeld is vergelijkbaar

- Wie denkt dat als iedereen dezelfde cijfers ziet, je uiteindelijk ook tot hetzelfde oordeel komt?

Zelfde beeld, ander oordeel

Waar zit de discussie?

- Niet: óf er drukte is
- Maar: wanneer is het acceptabel?
- Niet: óf toerisme waarde heeft
- Maar: voor wie en waar?
- Niet: wat er gebeurt
- Maar: hoe we dat beoordelen

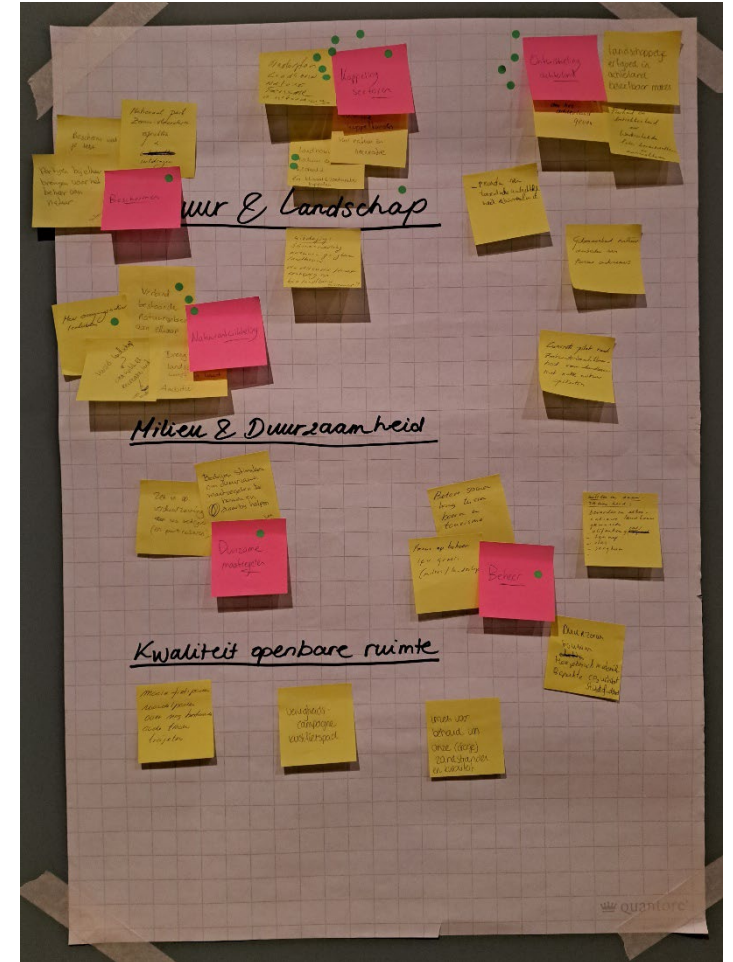
6. In hoeverre is er volgens u sprake van balans?

18 respondenten

Wat levert de balanstafel op?

- Veel waardering voor het open gesprek
- Gedeeld beeld van de situatie
- Inzicht in verschillen in weging
- Scherpere in waar het schuurt
- Concrete acties voor vervolg

De kern van werken aan balans

- Niet alles is meetbaar
  - Veel is wel zichtbaar te maken
  - Data maakt spanningen en kansen zichtbaar
  - Duiding vraagt meerdere perspectieven
  - De opbrengst zit in keuzes en acties
-
- Niet één cijfer, maar beter inzicht en betere afwegingen

Wat vraagt dit van bestemmingen?

- Niet wachten op perfecte data
- Wel gericht bouwen aan een betere informatiebasis
- Ruimte maken voor duiding en gesprek
- Keuzes expliciet verbinden aan de opgave in het gebied

1/34 Voorblad Aanleiding Methodiek Gebruik cijfers Totaalbeeld 1. Omvang recreatie en toerisme 2. Economie 3. Maatschappij 4. Omgeving Aan de slag

Bestemming Zeeland in Balans

Inzicht in de omvang en effecten van recreatie & toerisme

© Milou Ton

Welkom bij Bestemming Zeeland in Balans

Recreatie en toerisme zijn van grote betekenis voor Zeeland. Ze dragen bij aan de economie, beïnvloeden het dagelijks leven van inwoners en hebben effect op de leefomgeving. Tegelijkertijd verschilt de rol en uitwerking van recreatie en toerisme per plek. Om hierover goed geïnformeerde afwegingen te maken, is betrouwbare en toegankelijke informatie belangrijk.

Inzicht in omvang en effecten van recreatie en toerisme

Bestemming Zeeland in Balans brengt de omvang en effecten van recreatie en toerisme in beeld. Aan de hand van 22 indicatoren, verdeeld over vier thema's – omvang, economie, maatschappij en omgeving – laat dit interactieve document zien hoe recreatie en toerisme zich ontwikkelen en wat dit betekent voor de bestemming Zeeland en de afzonderlijke gemeenten.

Feiten als basis voor gesprek

Navigation icons: left arrow, right arrow, and a central orange circle with a white downward arrow.